

DUVAN POVEĆAVA SIROMAŠTVO POJEDINACA I PORODICA

Duvan i siromaštvo čine međusobno začarani krug.

U većini zemalja, postoji tendencija veće upotrebe duvana u siromašnim slojevima stanovništva. Siromašne porodice, troše veliki deo svojih prihoda na duvan. Novac potrošen na duvan ne može se upotrebiti za osnovne potrebe kao što su hrana, stan, obrazovanje, zdravstvena zaštita, tako da duvan pogoršava siromaštvo onih koji puše, i njihovih porodica.

Pušači su pod većim rizikom od preranog oboljevanja i smrti od raka, srčanog udara, plućnih bolesti, što pogoršava siromaštvo u pogledu izdvajanja sredstava za lečenje, ako se bolest desi.

I, iako duvanska industrija obezbeđuje posao za hiljade ljudi, ogromna većina zaposlenih zarađuje veoma malo, dok velike duvanske kompanije grabe velike profite.

SIROMAŠNI I POTROŠNJA DUVANA

- najviše puše siromašni i najsiromašniji

- 84% svih pušača u svetu, živi u zemljama u razvoju i u zemljama sa ekonomijama u tranziciji

- na nivou države, potrošnja duvana varira između različitih socio-ekonomskih grupa; u svim zemljama, na svim nivoima razvoja i dohotka, siromašni najviše puše, i najviše su opterećeni bolestima uzrokovanim pušenjem

- studija prevalence pušenja među muškarcima u Čenaju (Indija) u 1997. godini, pokazuje da je najviša stopa upotrebe duvana među nepismenim stanovništvom (64%); ova stopa opada sa povećanjem broja godina školovanja, i iznosi oko 21% među onima koji se školuju ukupno 12 godina

- studija u Velikoj Britaniji pokazuje da u najvišim društvenim slojevima ima 10% žena i 12% muškaraca pušača, dok u najnižim društveno-ekonomskim slojevima procenat pušača među ženama iznosi 35%, dok među muškarcima iznosi 40%

TROŠENJE NOVCA ZA DUVAN

U mnogim zemljama, posebno u zemljama u razvoju, većina ljudi koja upotrebljava duvan su siromašni, i izdvajaju sredstva za duvan, iako su im prihodi veoma oskudni. Iako ih nikotinska zavisnost tera da kupuju duvan, trebalo bi da sredstva preusmere na vitalne potrebe. U slučaju najsiromašnijih, gde je značajna proporcija onih koji puše, veoma su česti slučajevi malnutricije, jer se novac umesto na hranu troši na duvan.

- najsiromašnija domaćinstva u Bangladešu troše skoro 10 puta više na duvan nego na obrazovanje; smatra se da bi preko 10.5 miliona trenutno pothranjenih ljudi u državi moglo imati adekvatnu ishranu da umesto na duvan, novac troši na hranu

- u Indiji, deca sa ulice, i drugi beskućnici, troše više na duvan nego na hranu, obrazovanje ilištednju

- preliminarni rezultati studije, koja je u toku u 3 provincije u Vijetnamu, pokazuju da pušači godišnje troše za duvan 3.6 puta više nego za obrazovanje, 2.5 puta više nego za odeću i 1.9 puta više nego za zdravstvenu zaštitu

- među domaćinstvima sa najnižim primanjima u Egiptu, više od 10% ukupnih troškova domaćinstva ide na duvan

- u Maroku, u 1999. godini, domaćinstva troše isto na duvan koliko i na obrazovanje

- u siromašnim seoskim domaćinstvima u jugo-istočnoj Kini, trošak za duvan iznosi 11% njihovih ukupnih troškova

- u mnogim zemljama, radnici troše značajne delove svoje plate na duvan

sledeća tabela pokazuje količinu vremena koju radnici u navedenim zemljama treba da rade da bi platili jedno pakovanje navedenih marki cigareta, i ekvivalentnu količinu vremena za kupovinu hleba ili pirinča

DRŽAVA	Marlboro	Lokalna marka cigareta	HLEB (1 kg)	PIRINAČ (1 kg)
Brazil (Rio de Ženerio)	22	18	52	13
Kanada (Toronto)	21	17	10	11
Čile	38	33	19	25
Kina	62	56	103	47
Mađarska	71	54	25	42
Indija	102	77	34	79
Kenija	158	92	64	109
Meksiko	49	40	49	25
Poljska	56	40	21	23
Velika Britanija	40	40	6	8

Gajenje duvana je veoma intenzivna radna aktivnost i zahteva troškove ulaganja za fertilizatore i pesticide. Ovi produkti često se prodaju farmerima od strane duvanske industrije na početku sezone, i farmeri zbog toga obično ulaze u dug. Dok se duvanska industrija često hvali pozitivnim ekonomskim dobitima od strane uzgajivanja duvana, pri tome ne pominje da

većina profita ide velikim kompanijama, dok mnoge farmere ostavlja siromašnim, i u dugu.

Takođe, postoje veliki rizici od rada u oblasti duvana: od izloženosti pesticidima do trovanja nikotinom.

Iako nije opravdan, a dešava se, rad u duvanskoj industriji je veoma štetan za decu, pošto ih izlaže rizicima od povreda i bolesti.

- deca i odrasli koji rade sa duvanom pate od zelene duvanske bolesti, uzrokovane apsorpcijom nikotina kroz kožu, zbog kontakta sa lišćem duvana; zajednički simptomi ove bolesti su: muka, povraćanje, slabost, glavobolja, dezorijentacija, a mogu da nastanu i teže stomačne tegobe i teškoće u disanju, kao i variranje krvnog pritiska i frekvence srčanog rada

- u SAD, uzgajivači duvana dobijaju od svakog dolara potrošenog na paklu duvana od 0.07 u 1980. godini do 0.02 u kasnim 90-tim godinama, dok kompanije dobijaju od 0.37 do 0.49 dolara; u međuvremenu, 71% svih uzgajivača duvana zarađuju manje od 20.000 dolara godišnje i moraju da rade pored još neki posao da bi dopunili prihode; nasuprot tome, sakupljači smeća u SAD zarađuju prosečno preko 29.000 dolara godišnje (1999. godina)

- prema brazilskoj studiji duvan zahteva 3000 časova rada po hektaru godišnje, dok pasulj zahteva samo 298 časova, a kukuruz 265

- ovo dovodi do toga da jednom proizvođaču duvana u Brazilu treba oko 6 godina da zaradi jednaku količinu novaca koliko direktor kompanije British American Tobacco zaradi za jedan dan, ili, 2410 godina da zaradi njegovu godišnju platu

- pažnja se sve više usmerava i na neuropsihijatrijske efekte zbog izloženosti organo-fosforim pesticidima; među radnicima u duvanskoj industriji; preliminarne studije ukazuju na povećane stope depresije i suicida među uzgajivačima duvana u Brazilu

- duvan ne samo da osiromašuje one koji ga koriste, nego je ogromno finansijsko opterećenje i za državu; koštanje upotrebe duvana na nacionalnom nivou uključuje povećanje troškova za zdravstvenu zaštitu, manju produktivnost zbog bolesti i rane smrtnosti, gubitke zbog trgovinske razmene sa inostranstvom, i oštećenja životne sredine

- duvanska industrija očajnički pokušava da spreči osetljivu zakonsku regulaciju koja uključuje prekomerno zapošljavanje i trgovinske dobiti od duvana u zemljama u razvoju, kao i povećanje velikog spektra gubitaka posla, ako vlade odluče da zaštite zdravlje naroda; prema svetskoj banci njihovi argumenti i podaci na kojima se oni baziraju, jako lažno prezentuju efekte politike kontrole duvana

POVEĆANJA TROŠKOVA ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU I SMANJENJE PRODUKTIVNOSTI

- države snose velike ekonomske troškove zbog koštanja zdravstvene zaštite i smanjene produktivnosti, kao rezultata bolesti vezanih za pušenje duvana i preranih smrti; u visoko razvijenim zemljama, procenjeno je da se ukupna koštanja vezana za upotrebu duvana kreću od 6 do 15% od ukupnog koštanja zdravstvene zaštite - između 1995 i 1999 godine, u SAD, računa se da upotreba duvana prouzrokuje 440000 preranih smrti godišnje i oko 157 biliona američkih dolara godišnje usled sa zdravljem povezanih ekonomskih troškova; 81.9 biliona američkih dolara zbog gubitka u proizvodnji zbog smrtnosti i 75.5. biliona američkih dolara zbog prevelikih medicinskih troškova

- u Kini, gde raste upotreba duvana, jedna studija iz sredine 90-tih godina procenjuje da direktni i indirektni efekti pušenja duvana na zdravlje iznose u koštanju 6.5 biliona američkih dolara godišnje; u 1998. godini, procenjeno je da 514100 ljudi u Kini prerano umire zbog bolesti uzrokovanih pušenjem duvana, a što rezultuje gubitkom produktivnosti 1146 miliona osoba godišnje;

- u Egiptu, direktna godišnja koštanja zbog tretmana bolesti uzrokovanih duvanom procenjuje se da iznose 545.5 miliona američkih dolara

- ako se trenutni trendovi nastave, oko 650 miliona ljudi koji žive danas, umreće eventualno od duvana u budućnosti; pola od njih u polovini svog produktivnog doba, gubeći 20-25 godina života;

PADANJE CENA I GUBICI ZBOG UVOZA

- masovno povećanje gajenja duvana zbog globalne ekspanzije duvanske industrije, rezultuje širom sveta prekomernom snabdevenošću duvanom, i samim tim, i sniženjem cena duvana; ovaj trend se ubrzao od 1985 do 2000. godine, kada je realna cena po toni duvana pala za 37%

- mnoge zemlje nisu izvoznici duvanskog lišća i duvanskih produkata, i gube milione dolara svake godine u trgovini sa inostranstvom; u 2002. godini dve trećine od 161 zemlje uvezle su više duvanskog lišća i produkata duvana nego što su ga izvezle; bilo je 19 zemalja koje su imale negativan bilans u trgovini duvanskih produkata preko 100 miliona američkih dolara ili više (Kambodža, Malezija, Nigerija, Republika Koreja, Rumunija, Ruska federacija i Vijetnam)

- samo 17 od 125 zemalja koje izvoze lišće duvana dobijaju više od 1% od ukupne zarade od izvoza, od duvana, i samo u 5 od njih (Centralna afrička republika, Malavi, Uganda,

Ujedinjena republika Tanzanija i Zimbabve) dobitak od izvoza duvanskog lišća iznosi više od 5% od ukupnog dobitka od izvoza;

- samo 2 države u svetu su značajno zavisne od izvoza sirovina duvana: Malavi (63% zarade od ukupnog izvoza) i Zimbabve (16% zarade od ukupnog izvoza)

NEZAKONITA TRGOVINA

- preko jedne četvrtine izvezenih cigareta nestaje u ilegalnoj trgovini; krijumčarenje cigareta smanjuje prosečnu cenu koju potrošači plaćaju što povećava njihovu potrošnju

- širom sveta vlade godišnje gube bilione dolara na porezne takse zbog krijumčarenja cigareta

- duvanska industrija saučestvuje u ovoj ilegalnoj trgovini, i ravna se prema trenutnim sudskim rešenjima donešenim u Kanadi, Evropskoj uniji, i drugde, kao što ima i svoje interne dosijee

ZAPOSLENJE

- kada ljudi ostavljaju pušenje ili puše manje, novac koji su ranije trošili na duvan ne nestaje

- i, iako se novac troši na druga dobra i službe, ekonomija generalno zahteva i nove poslove

- države koje uvoze velike količine duvana i cigareta mogu specijalno benefitirati od pada potrošnje cigareta, dok potrošnja može dovesti do promene dobara i službi u pravcu domaće proizvodnje; Bangladeš, na primer, koji uvozi skoro sve cigarete, može imati benefit ako potrošnja cigareta padne

- u nekoliko zemalja koje se veoma zavisne od uzgajivanja duvana, ne mora doći do gubitka radnih mesta u toj oblasti, čak može doći i do njihovog povećanja, ako globalna potrošnja duvana opadne; promena u mreži poslova zavisi od toga da li novi obrazac potrošnje ide više ili manje radno-intenzivnim načinima, na imanjima i službama vezanim za duvan, nego cigarete

- proizvodna strana duvanske industrije je samo mali izvor poslova koji su obično visoko mehanizovani; u većini zemalja, duvanski poslovi u proizvodnji, čine ispod 1% od ukupnog zaposlenja u ukupnoj proizvodnji; i, sa izuzetkom nekoliko teško zavisnih zemalja, uzgajivanje duvana u većini zemalja čini malu proporciju zaposlenja u poljoprivrednom sektoru

- u Kini, najvećem proizvođaču duvana na svetu, samo oko 3% farmera gaji duvan, a što čini samo oko 1% vrednosti od ukupnog poljoprivrednog proizvoda

- u Brazilu, drugom velikom proizvođaču, na duvan odlazi oko 1.9% od ukupne poljoprivredne radne snage i 0.44% od ukupne radne snage

- trenutne projekcije pokazuju da će broj pušača širom sveta porasti od sadašnjih 1,3 milijarde na više od 1,7 milijardi, do 2025. godine (delom i zbog povećanja ukupnog broja svetskog stanovništva) ako trenutna globalna prevencija potrošnje duvana (smanjenje procenta ljudi koji troše duvan) ostane nepromenjena; čak i sa smanjenjem globalne prevalence sa godišnjom stopom od 1%, procenjuje se da će broj pušača porasti na 1,46 milijardi, do 2025. godine; i ako smanjenje potrošnje u budućnosti jasno dovodi do smanjenja poslova vezanih za duvan, ovi poslovi nestajaće tokom decenija, a ne za jednu noć;

DUVAN POVEĆAVA SIROMAŠTVO ZEMALJA

Mit i istina o zaposlenjima oko duvana

Duvanska industrija konstantno preteruje i sa brojem ljudi koji su zaposleni u oblasti gajenja i proizvodnje, i sa uticajem smanjenja potrošnje duvana na zaposlenja; duvanska industrija kaže da zapošljava 33 miliona ljudi, ali ovaj broj uključuje i farmere koji uzgajaju i ostale proizvode pored duvana, sezonske radnike, članove porodica radnika i druge povremene radnike.

Svetska banka predlaže da se uvedu neke značajne korisne mere, kao što su ekvivalenti punog vremena, koje će pokazati mnogo manje brojeve nego sadašnje industrijske procene. Takođe treba proceniti gubitke poslova zbog tehnološkog unapređenja proizvodnje u duvanskoj industriji, što daleko nadmašuje gubitke posla uzrokovane politikom kontrole duvana.

DEFORESTACIJA I DRUGE ŠTETE ZA OKOLINU

- gajenje duvana doprinosi enviromentalnoj krizi u velikom broju zemalja; u mnogim zemljama u razvoju drvo se koristi kao gorivo za tretman duvanskog lišća i za konstrukciju skladišta (ambara) za tretman duvana

- procenjuje se da godišnje seče 200.000 hektara šuma zbog gajenja i tretmana duvana

- u regionu Južne Afrike, kao celini, više od 1400 kvadratnih kilometara domaćinskog zemljišta pokrivenog šumom godišnje nestaje da bi se obezbedilo drveno gorivo za tretman duvana, što čini 12% od ukupne godišnje deforestacije u regionu, a isključujući ostalo korišćenje drveta vezanog za duvan, kao što je proizvodnja drvenih skladišta za duvan

- u 1995. godini, procenjuje se da je globalna duvanska industrija napravila 2.3 biliona kilograma proizvodne štete i 209 miliona kilograma hemijske štete; ovo ne uključuje enormne količine đubreta zbog pikavaca cigareta, koji se,

nasuprot verovanju mnogih, ne mogu biološki da razgrade; prema jednoj proceni, od 954 miliona kilograma filtera proizvedenih u 1998. godini, mnogi su završili na ulici, rekama i parkovima

- ovo sve ne uključuje pakovanje duvana, upaljače išibice, i drugu štetu prouzrokovanu potrošnjom duvana

Da li šteta može biti da se nadoknadi?

Stope deforestacije zbog povećanja gajenja i tretmana duvana su visoke i uzrok su velike brige. Programi pošumljavanja koje kosponzirišu i promovišu duvanske industrije nisu dovoljni da povrate izgubljeno. Jedna od najvećih duvanskih kompanija kaže da zbog aktivnosti oko gajenja duvana u Keniji kompanija zahteva ugovore sa farmerima da sade 1000 drveća eukaliptusa na njihovoj zemlji za tri godine posle. Ovo zahteva 1.5 hektar, ali prosečan kenijski farmer ima samo između pola do jednog hektara. Prema Samson Muita Marvi, farmeru duvana i bivšem članu parlamenta iz Kurijskog distrikta u Keniji, kompanije

kažu da su uvećale napore u programima pošumljavanja, a da on nije video još ni jedno jedino drvo koje je, na konto toga, zasađeno u Kurijskom distriktu.

U svakom slučaju, ova brza stopa deforestacije mora biti jednaka stopi pošumljavanja.

I NA KRAJU... KOME IDE PROFIT?

- u 2002. godini, Japan Tobacco, Philip Morris/Altria i British American Tobacco, tri najveće svetske multinacionalne duvanske kompanije, zajedno imaju prihod veći od 121 biliona američkih dolara

- ova suma je veća od ukupnog zajedničkog dohotka: Alabnije, Bahreina, Belizea, Bolivije, Botsvane, Kambodže, Kameruna, Estonije, Gruzije, Gane, Hondurasa, Jamajke, Jordana, Makedonije, Malavija, Malte, Moldavije, Mongolije, Namibije, Nepala, Paragvaja, Senegala, Tadžikistana, Togo, Ugande, Zambije i Zimbabvea

Dr N. Barišić, spec soc. med.
Zavod za zaštitu zdravlja Sombor